

REDACTIUNEA,
Administrația și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisorile nerăscrite nu se
primesc.
Manuscrisurile nu se retrimit.
Insertate
se primesc la Administrația
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukas Nachf.,
Ruz. Augenthaler & Emecic Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta la A. V. Golber-
ger, Ekstein Bernat, Iuliu Le-
opold (VII Erzsebet-körut).
Prețul inserțiilor: o serie
garmond pe o coloană 10 bani
pentru o publicare. Publicări
mai dese după tariful și in-
vitația. — **REGLAME** pe pagina
5-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXXI.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Anstro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-ri de Duminică 4 cor. pe an
Pentru România și strălătețe:
Pe un an 40 tranci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-ri de Duminică 8 fr. pe an.
Se prenumera la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la d-nii colectorii.
ABONAMENTUL pentru Brașov:
Administrația. Piața mare
târgul Inului Nr. 30. orașul
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu două săptămâni: Pe un an 24
cor., pe șase luni 12 cor., pe
trei luni 6 cor. — Un exem-
plar 10 bani. — Atât aboni-
mentele, cât și inserțiile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 105

Brașov, Luni-Marti 13 (26) Mai.

1908.

Le lipsește conceptul de libertate.

Cu ocaziunea dezbaterii budgetare din camera ungară unul dintre deputații naționaliști, Dr. Vasile Lucaciu, a vorbit despre „agitatorii” naționaliști și despre prigonirea lor din partea celor dela putere și a voit să capaciteze, în felul său, pe cei din majoritate că fac o politică greșită din punct de vedere al intereselor adevărate ale țării, când luptă așa de inversunat contra „agitatorilor” amintiți și că, din contra, ar lucra cuminte dacă le ar da sprijinul necesar ca să poată să-și implinească chemarea patriotică.

Ministrul de interne contele Iuliu Andrassy a replicat, și el în felul său, că numai atâta le-ar mai trebui guvernanților ca să sprijinească niște nizuințe cari periclitează unitatea statului maghiar. A mers însă mai departe contele Andrassy și a negat că ținta ocârmuitorilor maghiari ar fi să maghiarizeze naționalitățile, reeditând cunoscuta frază goală, care necurmat este desavuată de fapte, că aici în Ungaria nimeni nu vrea să maghiarizeze cu forța, ci numai cu influința culturii. Așa d. e. pentru d-l Andrassy nu înseamnă a maghiariza cu forța când cererile și recursurile ce după lege cetățenii de naționalitate nemaghiară le adresează autorităților judiciare și administrative, se resping brusc și mai totdeauna în mod vătămător, și părțile se constrâng prin forța majoră a împrejurărilor să-și scrie petițiunile și recursurile, cu cheltueli și cu pierdere de timp, în „limba statului”. Aceasta pentru nobilul contele înseamnă a maghiariza cu „puterea culturii”!

Ei să-nșuflețesc de unitatea națiunii politice maghiare, pe care afirmă că deputații naționaliști n-o primese cu toate consecințele ei după legea de naționalitate, și-și creiază astfel un principiu de forță pe baza acelei legi neisprăvite, pentru ca să ajungă la concluziunile sale monstruoase, cari dovedesc în mod neîndoios că ministrul nici că are concept și simț pentru adevărata libertate ce trebuie să domnească într'un stat constituțional. De aceea li se pare d-lor că Björnson e un vandal, care dă năvală oarbă spre a nimici cultura maghiară, când acest poet norvegian — crescut și îmbătrânit în libertate, n'are în vedere decât numai această libertate în toată puterea și curătenia ei și nu face decât a o reclama, în numele culturii și al civilizațiunii, și pentru popoarele nemaghiare din Ungaria.

Dar noi susținem că lui Andrassy și soții le lipsește adevăratul concept de libertate chiar și în ce privește naționalitatea lor proprie. Ei pe Maghiar, după tradiția verbală și în scris, îl consideră ca stăpân al țării și al pământului ei prin dreptul de conchistă și de naștere (et par droit de conquête, et par droit de naissance) ear libertatea la ei nu trece peste conceptul de privilegiu pentru stăpânii țării.

Zilele acestea am publicat la foiletonul ziarului nostru o conferență

ce s'a ținut la 3 (15) Mai la șezătoarea literară-artistică a tinerimei din Cluj în amintirea zilei de 3 (15) Mai 1848.

Conferențiarul a vorbit despre marele concept al libertății și despre sfîntenia ei. Ce sus stă conferențiarul (Dr. Cassiu Maniu) în aprecierea și judecarea ideii libertății în asemănare cu conceptul întunecat și reacționar, ce-l are ministrul de interne unguresc despre libertatea popoarelor conlocuitoare nemaghiare, pe care o derivă dela § 1 al legii de naționalități!

Ignorând și desprețuind cu desăvârșire sfîntenia libertății pentru Români, Germanii și Slavii Ungariei, contele Andrassy tot mai are tapeul și curajul să susțină, că nimeni nu se gândește în Ungaria de a maghiariza cu forța!

În jurul unei aniversări. Stăm surprinși în fața unei scrisori-circulare a P. Sf. Sale Ioan I. Papp, episcopul Aradului, către clerul din dieceza sa. ce o vedem publicată în „Biserica și Școala”, care ne-a sosit azi. Surprinși suntem, fiindcă prin aceasta circulară ni-se descoperă, cum am zice *post festum*, o nobilă inițiativă a amintitului domn Episcop pentru sărbătorirea Prea Venerabilului Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mețianu, cu ocaziunea împlinirii de ani 80 dela nașterea sa. După noi trebuia să fie serbată în unul și același timp de toți fii bisericești, aniversarea aceasta atât de prețioasă pentru tot Românul binesimțitor, ce venerază în persoana Metropolitului Mețianu pe un Arhiepiscop, care în lunga și frumoasa sa carieră a dovedit prin fapte că este cu totul devotat binelui bisericești și neamului său românesc. De unde urmează că cei din Arad trebuia să stăruiască ca inițiativa luată de dânsii să fie îmbrățișată de credincioșii din întreaga Metropolie.

Pe când însă în dieceza Aradului în urma cercurii episcopicești — ceea-ce constată și „Tribuna” care ne-a sosit tot azi — s'au făcut rugăciuni eri Duminică în 11/24 Maiu în toate bisericile pentru I. P. S. Sa Mitropolitul Ioan Mețianu, care a împlinit la 8/21 Maiu a lunii curente 80 de ani dela nașterea sa, pe atunci în arhiepiscopescă nu s'a știut nimic de aniversare. Cum să ne explicăm aceasta? Să credem oare că și în cazul de față Aradani noștri și-au dat pe față pasiunea de a fi ei mai altfel decât alții?

Situația politică în Croația. Din Agram se anunță că în cercurile coaliției se discută în mod serios asupra constituției unei noi constelații politice. Se zvoneste că între fostul ban Rakodzy și dep. Sumonovic, Chavrak și Cristics au avut loc importante consfătuiri cu privire la cesțiunea dacă fostul partid naționalist ar fi inclinat să primească puterea. Rakodzy are în această cesțiune numai un rol de intermediator. S'ar fi stabilit, că fostul partid naționalist este inclinat a primi guvernarea, dacă coaliția va putea stabili un modus vivendi. Primul ministru a fost încunoscînt de această constătuire.

Presă rusă și întrevvedere dela Reval. E lucru stabilit acum, că regele Eduard va sosi la 9 Iunie la Reval pe yachtul „Victor and Albert”, însoțit de regina Alexandra, principesa Victoria, subsecretarul de stat dela externe Hardinge și eventual și ambasadorul englez la Petersburg. Salutul va avea loc în largul mării. Vizita va dura două zile. La întrevvedere va asista și ministrul de externe Iswolsky.

Toată presa rusească se ocupă cu a-

ceastă întrevvedere, căreia îi atribuie o mare importanță politică. Ziarul „Novoje Vremea”, care e de mult amica Angliei și dușmana Germaniei, spune că întrevvedere are loc pentru a întări legăturile dintre cea mai mare putere maritimă cu cea mai mare putere de uscat. Ziarul „Slovo” spune că întrevvedere dela Reval are însemnătate și prin aceea, că se va regula cesțiunea macedoneană și cesțiunea din Afganistan. E probabil spune ziarul „Slovo”, că Anglia va susține cererile Rusiei în Macedonia și Rusia va sprijini Anglia în Afganistan. Ziarele germane din Petersburg spun de asemenea, că această întrevvedere va întări relațiile amicale între cele două state.

Desbaterea bugetului ministeriului de justiție.

În ședința din 22 Maiu a camerei, la desbaterea generală a bugetului ministeriului de justiție, au luat cuvântul deputații naționaliști d-nii Stefan C. Pop și C. Brediceanu.

Ambii oratori s'au ocupat în deosebi cu importanta cesțiune a numirii funcționarilor cunosători de limbă la judecătorii cercuale din ținuturile naționalităților, reamintind promisiunile făcute acum 2 ani de ministrul Polonyi, și apoi cu procesele de presă prin cari se iau măsuri atât de nedrepte, încât se îngrozesc înșiși Maghiarii condamându-le ca proceduri, cari sunt menite să înstrăineze tot mai mult naționalitățile una de alta.

D-l Stefan C. Pop între altele arată: ce se evaluează astăzi de agitație; așa de exemplu controla sistemului dominant e considerată ca agitație contra naționalității maghiare. Citează din „Egyetertes”, care condamnă procesul intentat foilor bisericești „Unirea” și „Tel-graful Român”.

Ar primi cu recunoștință datele unui statistician, care ar putea arăta dela 1880 încoace un singur caz de proces de agitație comisă în contra naționalităților nemaghiare. Sunt cu mult mai numeroase agitațiile comise contra naționalităților nemaghiare decât contra naționalității maghiare.

Arată cazuri în cari fituice ungurești ne numesc *serpi* și cer pentru noi *tenenită* și *sbicium* nu însă congru și ajutoare de stat. Pretinde ca procurorii d-lui ministru să tracteze agitațiile cu o măsură uniformă și cere sanarea acestor nedreptăți prin cari se umplu zi de zi temnițele.

Arată că legea de presă e construită în adevăr după principiul: „pe cei mici să-i acățăm, iar pe cei mari să-i lăsam să fugă”.

La cuvânt apoi contra cămătarilor, spunând că în comune vezi ridicându-se câte un palat două, iar celelalte sunt colibi, ai căror locuitori nu mai pot suporta greutatea.

Pentru judecarea proceselor de presă cere eliminarea curților cu jurați și introducerea judecătorilor de specialitate. Asta o pretinde și foaia guvernamentală „Ungaria”. Jurații nu pot decide neprecupați în chestiile proceselor de presă, fiindcă înainte sunt înveninați de aclamările, cari pr-vestesc că mîne sau poimîne se va pertracta un proces, care mântue patria tradată ba uneori chiar vândută. Atari indivizi nici nu pot judeca altcum și cu atari prejudeții în ce privește preținsa datorință de ași apăra patria, firește că ei vor da răspunsul de „da”.

Ministrul Günther răspunde apărându-și proiectul. Se trece apoi la discuția pe articole. Budgetul de lege se votează.

Astăzi s'a început desbaterea bugetului ministeriului de honvezi. Sâmbătă dieta n'a ținut ședință.

Procesul deputaților aradani.

Sâmbătă în 23 Mai st. n. s'au prezentat la poliția din Arad deputații naționaliști aradani, d-nii Dr. N. Oncu, V. Goldis, Dr. St. Pop și Dr. I. Suciu, acușați, precum știm, de transgresiune, ce ar fi comisă pentru că procedând în virtutea mandatului primit dela clubul parlamentar al naționalităților, au început să organizeze partidul național român. Dăm după „Tribuna” declarațiunile făcute de deputații naționaliști în fața vicecăpitanului poliției Berecz, ca jude al afacerilor de transgresiune.

Dep. N. Oncu a declarat următoarele:

»Sunt membru al partidului parlamentar al naționalităților. În aceasta calitate a mea, am fost ales vice-presedinte și împreună cu colegii mei aradani în una din ședințele ținute în Ianuarie, la 22, dacă îmi aduc bine aminte, am fost însărcinați să pornim acțiune de organizare întocmai ca și celelalte partide parlamentare. Pela începutul lunii Februarie am și ținut șfat cu doi dintre colegi, căci Goldis era bolnav, și am stabilit textul apelului, ce am adresat membrilor de încredere ai partidului, în diferitele comitate, designați și aceștia tot de clubul nostru parlamentar. În același timp am stabilit și textul declarației, ce era de făcut către ceice se vor înscrie în partid ca membrii externi.

»La deschiderea localului din casa Suciu, n'am fost de față, deoarece din 6 Februarie și până pe la mijlocul lui Martie petreceam în Franța la Menton, unde-mi cântam de sănătate. Iau însă în toate solidaritate cu colegii mei.

»Dela clubul parlamentar român din Budapesta n'am primit însărcinarea nici să alcătuim aici un partid separat, nici să ținem adunarea vre-unei reuniuni politice ori sociale ci, cum se constată cu acte, ne-am deschis numai o cancelarie de organizare. În Budapesta pe acea vreme nu locuia stabil nici unul dintre colegi și fiindcă în Arad locuim patru, sarcina de organizare ni-s'a dat nouă.

»N'am crezut, că ne abatem dela vre-o lege, organizându-ne fără prealabilă îngăduință, ori statute aprobate de guvern. N'am făcut decât am imitat partidele parlamentare maghiare. Aceasta cu atât mai osebit, cu cât în *parlament suntem și noi partid recunoscut*, tratăm cu partidele maghiare dela partid la partid și la toate ocaziunile șefii celorlalte partide ni-s'au adresat ca la partid și candidații partidului nostru ca atari au și lost aleși în diferitele comisiuni.

»Activitatea noastră nici nu o condiționăm dela toanele vre-unui ministru, ci atât în dietă cât și înafară, căutam să dăm expresie principiilor cuprinse în răspunsul nostru la mesajul de tron. Activitatea noastră și clubul care are localitate în Budapesta, nici n'a fost excepțională de nici un fel de autoritate iar în Arad nu s'a intenționat și nu se intenționează decât aceeași politică și ne-am constituit aici birou pentru înlesnirea lucrărilor hotărâte în Budapesta.

Pentru a face acest lucru, socotesc că nu ne trebuie concesie dela ministru nici dela vre-o altă autoritate, ci atât ca cetățean, cât și ca deputat, mă simt în drept, sub scutul constituțiunii, luând parte la activitatea unui partid politic. Ori unde, în Budapesta, aici, și în cel din urmă sat, constituirea în partid politic este un drept elementar înscris în lege, drept pe care nimeni nu-l poate nici nega, nici confisca!

După aceasta a urmat la interogator d-l Suciu, care a spus următoarele:

»N'am constituit nici un partid nou nici adunare politică n'am ținut, ci din incidentul că a dona zi este congregație, eu am invitat pe membrii congregației să vadă localitatea ce de bunăvoie am pus la dispoziția biroului clubului parlamentar din Budapesta».

Istoriește cum li-s'a dat deputaților

arădani însărcinarea să organizeze partidul și cum în ziua de 16 Februarie după amiază s'a deschis acest club, cum spre seară a fost consultare în afaceri comitatense, iar seara cină comună.

— Totuși era consultare de caracter politic. De ce n'ați anunțat-o, întreabă vice-căpitanul.

— Nici-odată nu s'a practicat acest lucru, deși toate partidele întotdeauna țin astfel de consultări.

— Câți și cine a fost de față?

— Au putut să fie 50-60. Nu i-aș putea numi, căci nu i-am însemnat. Știu însă că Oncu și Goldiș nu erau de față, fiind bolnavi.

La întrebarea pusă, Dr. Suciu arată ce a spus în scurta sa cuvântare și ce i-a răspuns Velicic. Declară hotărât:

»Cu acest prilej nu s'a făcut nici un fel de alegere, căci nouă mandatul ni-l-au dat colegii din Budapesta și cei veniți în casa mea așa zicând erau oaspeții noștri. Nici membrii nu s'au înscris cu acel prilej, nici statutele nu s'au dezbătut. N'aveam încă gata nici tipăriturile.

»Ori ce activitate politică am desvolta de altfel, țin să declar solemn, că aceasta este un drept cardinal constituțional și cerând voie dela ministru ori vre-o autoritate pentru a-mi exercita dreptul acesta, s'ar atinge constituția, căci atunci nu s'ar putea desvolta decât o activitate politică care-i place guvernului. S'ar aduce astfel o atingere îndeosebi principiului parlamentar.

Ascultarea d-lui Oncu a ținut până la 10 și jum., iar a d-lui Dr. Suciu s'a terminat la 11 și un pătrar.

Au fost apoi ascultați d-nii V. Goldiș și Dr. St. C. Pop, căror li-s'au pus aceleași întrebări și cari, conform adevărului și demnității, au făcut aceleași mărturisiri și declarațiuni.

Sentința nu s'a adus ci aceasta li-se va comunica mai târziu.

Viața la București.

București, 11 Maiu v. 1908.

Parcul Carol I dela Filaret.

Ministerul de Domeniu e preocupat de multă vreme de gândul de a deschide pentru publicul Capitalei intrarea liberă în parcul dela Filaret, locul fostei expoziții jubilar. O piedică de căpetenie însă e starea lacului, care nu oferă destule garanții de sănătate, putând favoriza producerea agenților diferitelor boale.

Dar ministerul a decis ca, sau să aducă lacul în condițiuni sanitare multumitoare, sau în cele din urmă să-l sece.

Să lucrează cu sârguință în direcția aceasta; de asemenea se lucrează la instalarea lumii electrice în întreg parcul și la facerea de plantațiuni.

Va fi dar încă un loc de plimbare și recreație, pe vremile călduroase, pentru bucureștean, în marginea orașului tocmai opusă șoselei Kiseleff, care pe lângă Cismigiu, era, până acum, singurul loc de plimbare, mai îngrijit, pentru Capitală.

Parcul dela Filaret, însă, tuturor celor cari l-au vizitat și în toamna anului 1906, le va aduce aminte, că acolo sau întâlnit pentru prima dată Români din toate unghiurile României și cântăreți aproape de pe toate hotarele, unde se aude limba și cântecul românesc.

Filantropie.

O dovadă, că se găsește suflete caritabile printre Români bogăți, cari au jertfit și jertfesc pentru sănătatea și pregătirea lor pentru lupta vieții, e și marele număr de fonduri lăsate în aceste scopuri de multe inimi caritabile spre a fi administrate de Primăria Capitalei.

Suma totală a acestor frumoase daruri, făcute în cursul vremii, se ridică la frumoasa cifră de 640,800 lei. În această sumă are o parte M. S. Regina cu cifra de 7000, pentru dotarea fetelor sărace, părintele Th. Economu cu 287,000, Maria Turnescu cu 100,000 lei.

În afară de suma de 640,000, bani s'au mai lăsat primăriei două terenuri în oraș: unul dăruit societății pentru învătura Poporului Român, iar celalalt pentru clădirea unui nou azil de noapte pentru săraci.

Bursa Nicolae Grigorescu.

Se știe că Nicolae Grigorescu lăsase la moarte printre daruri și o sumă, din ale cărei dobânzi să se trimită tineri cu talent spre a studia pictura în străinătate.

La 1 Septembrie, acest an, va avea loc primul concurs, care va consta dintr-o

lucrare de pictură cu caracter curat național, cu subiect luat fie din trecutul nostru, fie din viața noastră. Vor fi preferate în primul rând scenele câmpenești.

Bursa se acordă pentru 5 ani, iar candidații trebuie să aibă cel puțin vârsta de 25 ani.

Lucrarea aleasă de juriu va fi expusă în rotonda Ateneului. Concurenții trebuie să fie Români.

Congres.

Zilele trecute s'a ținut în localul administrației domeniilor Coroanei, congresul societății „Progresul silvic” sub președinția d-lui I. Kalinderu, președintele societății.

În cuvântul său de deschidere a congresului președintele, arată starea regretabilă, în care a ajuns exploatarea pădurilor în țară, atât ale statului și instituțiilor cât și cele particulare.

D-l Nădejde face un raport asupra stării financiare a societății, iar d. Tănăsescu o conferință asupra necesității de a se da o nouă organizare corpului silvic, care se privegheze conștiincios pentru a se crește și exploata pădurile conform legii existente și potrivit cerințelor științei forestiere.

D-l Constantin Disescu dăruiește suma de 1000 de lei, premiu pentru cea mai bună lucrare ce se va scrie asupra crizei ce s'a simțit în România din pricina exploatarea de până azi a pădurilor.

10 Maiu.

În chip deosebit s'a sărbătorit ziua de 10 Maiu din acest an, atât în capitală cât și în provincie.

După evenimentele triste din primăvara trecută, 10 Maiu al anului 1907 s'a serbat dar nu cu tot sufletul și cu suflul tuturor, ci cu apăsarea durerilor și vremei de restriște care trecuse cu două luni înainte peste țară.

Ți cu atât mai mult s'a revărsat bucuria în sufletele tuturor Românilor conștienți de întreita însemnătate a acestei zile, acum când acele zile de restriște au fost încâtva îngropate de vreme și compensate cu reformele de ușurare și îndreptărire a celor răsvrâțiți.

Un cer senin albastru s'a arătat din zorii zilei, cari au fost vestiți, în Capitală, prin 11 bubuituri de tun iar de la ceasurile 8 de dimineață lumea a început să curgă spre palat și în general spre centrul Capitalei de prin toate laturile.

Pe la ceasurile 10, când întreaga familie regală afară de M. S. Regina, — puțin indispusă — s'a îndreptat spre palat, lumea nu mai încăpea, iar poliția cu mari greutăți putea să facă loc trăsurilor prin mijlocul calei Victoriei și a celorlalte străzi, pe cari mai erau postate și trupe din diferite arme.

Calea Victoriei, Bulevardul, străzile cari duc la Metropole și toate celelalte străzi principale ale orașului erau împodobite cu lampioane, arcuri de triumf și o bogăție mare de drapele tricolor, care se pierdeau în verdeață.

101 bubuituri de tun s'au auzit începând dela plecarea cortegiului regal de la palat.

Defilarea, la care au luat parte și noile corpuri, a ținut aproape o oră.

Dela 4 ore d. a. înainte a început apoi să reiasă din nou pe străzi lumea, care se retrăsese pentru prânz și de teama căldurii.

Toate tramvaele, cari mergeau spre centrul orașului, erau, acum, goale, iar în acelea cari se îndreptau spre marginile orașului și îndeoseb spre șosea nu mai încăpeau mușterii; unii plecați cu toată casa, afară, la câmp, la iarbă verde, cu merinde, cu beaurică, alții să se plimbe la șosea, iar alții la bătaia de flori, care a avut loc tot la șosea. Șirul trăsurilor, cari se îndreptau de prin toate străzile spre șosea, nu mai aveau sfârșit, unele îmbrăcate numai în flori și în verdeață.

Seara apoi valul începu să curgă invers spre centrul orașului, spre calea Victoriei și Bulevard, unde dela 7 și până la 1 noaptea a fost o neîntreruptă aglomerație. Lumea curgea în sus și în jos pe »Victoria» feeric luminată, prin dreptul muzicilor militare, cari cântau la fie-care răspântie.

Aprorpe două ceasuri a trecut trăsura Sveranilor și a principilor moștenitori printre mulțimea care aclama.

Noile drapele.

Solemnitatea ținutii drapelului celor 4 regimente și 4 batalioane noi, (infanterie, artilerie, cavalerie, geniu, etc.) s'a făcut Joi seara la palat în prezența familiei regale și fiind de față din fie-care corp,

batalion sau escadron, pe lângă comandantul respectiv, un căpitan, un locotenent, un sublocotenent și un subofiter purtător de drapel. Au mai luat parte d. general Averescu, casa militară a M. S. și toți atașaii militari străini.

Țintuirea drapelului s'a făcut de Sveran, de prințul moștenitor și de ceilalți membrii ai familiei regale.

Fundațiunea Carol I.

Joi la ora 2 d. a. M. S. Regele a primit în audiență pe dd. Haret, ministrul instrucțiunii publice, C. Dimitrescu-Iași rectorul universității și Țigara Samurcaș bibliotecarul fundațiunii universitare »Carol I.»

D. C. Dimitrescu-Iași a prezentat sveranului raportul asupra mersului instituțiunii pe anul trecut, iar d. Al Țigara Samurcaș un volum legat cuprinzând teze și lucrări publicate cu cheltuiala fundațiunii de studenți ai universităților din București și Iași.

M.

După Vészi-Weiss, Fenyvesi-Fuchs.

Din Valea-Muresului, (lângă Ampoiu), în 20 Maiu, a. e.

Urmărind viața parlamentară a dietei țării ungurești se poate observa cum au decăzut nivelul vorbirilor deputaților coaliționiști și cum știu deputații de neam judec opinia majorității a-o seduce, a invenia raporturile de convețuire a popoarelor de diferite limbi.

În zilele trecute un anume Fenyvesi, deputat al orașului Mures-Osorheiu, s'a bălăbănit cu cele mai vehemente atacuri contra poporului român. Acuzele lui, din scornituri pornite, redicate contra noastră sunt un specimen al creșterii lui în spiritul talmudului, și prin ele el face concurență celor multe scornituri și atacuri, cu cari se obișnuia odinioară deputatul Șebesenilor Vészi.

Acesta era odinioară Weiss, iară Fenyvesi se numia Fuchs, ambii născuți în Alba-Iulia după tipicul talmudist. Ambii au trăit și crescut între Români și cunosc bine caracterul blând și pacinic al Românilor, pentru că părinții lor după venite dela Români și-au susținut viața și familia.

Când se știe aceasta, vorbirile lor sunt cu atât mai vărtos de condamnat căci calomniile lor redicate contra Românilor le fac cu rea credință și scopul mășav de a seduce opinia Maghiarilor, cari puțină trudă și dau ca prin oamenii lor să cunoască stările din țară, ci mai tare sunt aplicați a asculta de palavrele unor jidănași cari numai prin atățarea de vrajbă între Unguri și Români se pot valida în viața publică.

Când Secuții din M.-Osorheiu au putut fi seduși, ca să-și aleagă un deputat de soiul cum e Fenyvesi, apoi numai de compătămire poate fi vorba, căci au trimis în sfatul țării un bărbat, care-și dă străduința a compromite chemarea de părinte al patriei.

Sunt indivizi, cari petrec viața lor după vorba »ubi bene ubi patria» cari se lapădă și de numele »părintesc» și vor fi în stare a se lapăda — la ocașinea dată — și de »patrie».

Oare atari aliați ai unui popor, care aspiră la înalte idealuri naționale, sunt acomodați în lupta pentru ajungerea scopului? Nu văd bărbații mai luminați ai Ungurilor, că acei aliați ai lor voind a pescui în tulburare*) duc țara la primejdie și nu la independență.

A calomnia fără scrupuli popoare băștinașe, a le declara de periculoase pentru existența patriei este un joc frivol și atari porniri ar trebui urmărite de asprimea legii și nicidecum tolerate.

Români au luptat tot așa de voinicește pentru apărarea patriei ca și ceilalți conlocuitori ai țării pe acele timpuri, când părinții calomniatorilor de azi trăiau poate prin fundul Rusiei. Pentru că ei s'au emancipat în aceasta țară și li-s'a acordat drepturi politice încă nu urmează, ca ei să aibă privilegii a bărfi contra urmașilor Hunediștilor și a lui Paul Kinizsi și alți eroi din țara aceasta.

E timpul să le strigăm calomniatorilor un »Quo usque tandem abutere patientia nostra» puternic și rezolut.

Vulpe trageți coada.

Horiță.

*) Nu mai pot vedea — căci sunt deja legați și ferecați de ei nu numai materialcește, ci și moralcește. — Red.

STIRILE ZILEI.

— 12 Maiu v.

Un nou proces al »Gazetei». Sămbătă seara după încheierea foii ne-am trezit cu o nouă perchiziție domiciliară. pusă la cale de procuratura din Târgul-Muresului. Manuscrisul cu pricina este reproducerea parte în extras parte verbal a unei scrisori a poetului Björnson, apărută în numărul dela 25 Februarie a revistei franceze »Le Courier Européen». Aceasta scrisoare a apărut în foaia noastră sub titlul »Un nou articol a lui Björnson» în numărul 39 dela 19 Februarie (3 Martie) și se ocupă cu situația naționalităților nemaghiare din Ungaria. Judele de instrucție, dl Csaszar, a încheiat procesul verbal obicinuit cu redactorul nostru responsabil.

Membrii români ai congregațiunii comitatului și ai reprezentanței orașului Brașov, sunt invitați, precum aflăm, pe poimăine, Mercuri seara, la ședința de constituire, în localul casei române. Membrii sunt rugați și pe această cale, a se prezenta la ședința de Mercuri și a semna pe lista, care e pusă în circulațiune, că pot sau nu participa la ședință.

Conferință publică. Domnul profesor A. Ciortea a ținut ieri, Duminică, o instructivă prelegere în fața unui public destul de numeros. Obiectul a fost luat din fizică, și anume după ce a dat definițiunea noțiunilor fundamentale de lipsă, cum sunt definițiunea masei, celerității, accelerațiunii și puterii, a trecut la intuițiunea căderii libere cu mașina lui Atwood, apoi a arătat determinarea oscilațiunilor sunetului cu sirena Seebeck convingând publicul despre aceea, că e nejustă neîncrederea laicilor când se prea miră de măsurile precise ale fizicii. După acestea constatând străfomarea energiei dintr-o formă în alta, d. e. cum e a electricității în căldură și lumină, a trecut la oscilațiunile electrice înmulțind cunoștințele ascultătorilor și cu celea mai nouă rezultate ale fizicii cum e telegrafia fără sârmă a lui Marconi. Publicul nostru, având chiar de pe terenul fizicii mai puțin cunoștințe, a întâmpinat la fine pe conferențiar cu aplauze și felicitări. Dorim să se continue temele de aceasta specialitate.

Comisar ministerial. Ministrul de culte și instrucțiune publică a încredințat pe prof. Dr. Iosif Siegescu din Budapesta, ca să asiste la toate examenele de încheiere dela preparandiile ortodoxe dela Caransebeș, Arad și Sibiu.

Constituirea camerei advocațiale din Brașov. Eri s'a constituit camera advocațională în modul următor: Au fost aleși: președinte Vaina G., vicepreședinte Mandel Adolf, fiscal Blecha Ödön, iar membrii în biuro Stenhardt Sami și Zakarias. În comitet a fost reales ca membru ordinar d-l adv. Dr. E. Mețianu, iar ca membru suplent d-l adv. Micu din Făgăraș. Este de regretat, că advocații români, cari fac a patra parte din numărul advocaților înscrisi în aceasta cameră, deși au fost convocați la o consfățuire prealabilă, nu s'au prezentat la această confățuire în numărul recerut și nici în ziua alegerii, pentru a pretinde ca la noua constituire să fie luați în considerare conform importanței lor numerice.

Pentru masa studenților români din Brașov a mai contribuit institutul de credit și economii »Ardoleana» din Orăștie, suma de 120 cor.

Primească generoșii donatori sincerile noastre mulțămite. — Direcțiunea școlilor medii gr. or. rom. din Brașov.

Revista »Die Karpathen». Două reproduceri după Grigorescu introduc numărul 16 al revistei bine îngrijite »die Karpathen». Un bun articol scris de dl Tăslăuanu face cunoscut publicului străin pe Grigorescu și ființa artei lui gingașe. D-șoara Borgia traduce două schițe ale maestrului Delavrancea, dintre care cea dintâiu e »Bunicul». Dl Dr. Lucea scoate la iveală importanța istorică filologică a eposului Niebelungenlid pentru noi, iar în altă parte referindu-se la frumosul articol al d-lui Bărbescu, despre poezia noastră populară, publicat în numerii 10 și 11 ai acestei reviste, dă în traducere câteva proverbe de ale noastre măduvoase. Într'un articol al lui H. Ungar aflăm mostre de poezie populară săsească, despre care însuși autorul recunoaște, că este mult mai săracă decât a noastră și a Ungurilor. Romanul Leonore cu o concepție curioasă, scris într'un stil și mai curios, se termină.

Societatea română-ortodoxă-jubilar-imperială în Viena. Primum următoarea invitație de data Viena 1/14 Mai 1908: Subscri-

Comitetul Vă roagă să binevoiti a participa la I-a Adunare generală a Societății române-ortodoxe jubilar-imperiale pentru zidirea unei biserici și înființarea unei comunități bisericești în Viena, care se va ține Sâmbătă 17 (30) Mai 1908 la ora seara în sala festivă a restaurantului „Zum grünen Tor“, VIII., Lerchenfelderstrasse 14. Ordinea de zi: 1. Cuvânt de deschidere. 2. Citirea raportului anual. 3. Raportul comisiei de revizuire. 4. Propuneri eventuale. 5. Alegerea alor 3 membri ordinari și a unui suplent în comitet conform § 18 din statute, precum și alegerea comisiei de revizuire și a tribunalului arbitral. Pentru comitet:

Dr. Marius Sturza medic Alex. Lupu general i. p.

Revizuirea procesului Harden. Din lipsa se anunță, că curtea supremă a imperiului, a continuat Sâmbătă în fața unei mari afleuțe, judecarea cererii de revizuire a lui Harden în contra sentinței tribunalului din Berlin. Poliția a desfășurat un mare aparat pentru menținerea ordinii. După discursul apărătorului Bernstein, procurorul general propune anularea sentinței și trimiterea procesului spre a fi judecat din nou de către prima instanță. După o scurtă deliberare Curtea anulează sentința tribunalului din Berlin, trimițând procesul să fie din nou judecat.

Din Gherla ni se comunică, că din partea ministrului de culte în afacerea Domide pentru supracercetarea cauzei a fost emis de comisar dl. Siegescu, care în 20, 21 și 22 a lunii curente a esaminat afacerea la fața locului. Notăm, că asta s'a întâmplat numai după ce consistoriul de Gherla a denegat apelata profesorului Domide, înaintată în senzul primului conciliu provincial. Deci d-nul Domide a încercat a rezolvi chestia prin forurile bisericești în convingerea că și Gherlenii au superiori. Prin procedura consistoriului din Gherla i s'a dat însă drept răspuns, că în Gherla au oamenii și drepturi de pontifice roman.

Afacerea Wahrmond. Sâmbătă a sosit la Innsbruck următoarea telegramă: »Prim-ministrul baronul Beck a declarat că Wahrmond își poate ține prelegerile la universitate dacă voeste«. — Deputații Herold, Stranski și reprezentanții studențimei vieneze.

Aromân ucis de greci. Din Constantinopol se anunță că o bandă grecească a ucis un aromân la Neveska, în districtul Florina.

Prințul Albert și catastrofa din Belgia. Din Bruxelles se anunță că prințul moștenitor, Albert, a sosit în Coutiche și a căutat să mângâie familiile, cari au suferit de pe urma groazniciei catastrofe de pe căile ferate. Dintre cei răniți au murit încă 4, așa că numărul morților s'a suit la 37. Alți 6 răniți se luptă cu moartea; 15 sunt cu piciorarele rupte sau au răni la cap. 17 au fost transportați la casele lor, fără să-și lase numele.

O răscoală într-o închisoare. Asupra răscoalei din închisoarea din Ecaterinoslav se mai comunică următoarele amănunte: Bomba a explodat pe când arestanții își făceau obișnuita plimbare prin curte. În momentul exploziei, care a fost foarte puternică, un arestant a tras cu revolverul asupra paznicului Azarov, care a fost ucis, iar alții au încercat să fugă. Aceștia au fost urmăriți de paznici și de o companie de infanterie. Fugarii au tras de pe zidurile închisoarei focuri de revolver asupra urmăritorilor, deasemenea au tras focuri și arestanții cari se aflau în curte. Mulți soldați și paznici au fost răniți; din partea arestanților au căzut 29 uciși și 29 răniți. Clădirea închisoarei a fost înconjurată de armată așa că toți, cari au încercat să fugă, au fost prinși. Făcându-se o perchiție amănunțită, s'au mai descoperit încă două bombe la arestanți.

Giocnire între Japonezi și Coreeni. Din Seul se anunță, că trupele japoneze, cari au garnizoana în Coreea, pentru a protege pe cetățenii pacinici, au avut în ziua de 19 Mai, în provincia Osgela, o gravă luptă cu insurgenții coreeni, 25 de insurgenți au fost uciși. Japonezii au avut cinci uciși și opt răniți.

O nouă haltă a tramvaiului se va înființa pe linia Săcele la cheresteaua Kocsis, începând cu 1 Iunie n. a. c.

Regele Manuel amoretat. Cele două mari ziare portugeze »Munda« și »Liberal« povestesc de un roman de dragoste al regelui Manuel. Regele Portugaliei iubește pe flica unei foste dame de onoare a reginei Amalia. Zilele acestea tânărul rege a surprins o conversațiune a mamei sale

cu ducelo de Opporto, din care reeșise că se proiectează o logodnă a regelui Manuel cu o printesă engleză. Regele, în urma unui schimb de vederi cu mama sa, a declarat că este ferm decis a abzițe, dacă îi se vor face greutăți să se căsătorească cu aleasa inimii sale. În prezent persoana, care a câștigat amorul regelui Manuel, se află în călătorie în străinătate, în urma rugămintii reginei Amalia.

Scufundarea unui vapor. Din Almagi (Congo de sus) se anunță, că vaporul Ville-de-Bruges s'a scufundat în ziua de 15 Aprilie, în timpul unui puternic uragan. 5 căpitani albi și 4 negri s'au înecat; 1 marinist alb și 23 negri au fost salvați.

Stimații economi, cari în anul acesta au sămănat semințe de napi pentru nutreț împregnate, sau neimpregnate, sunt rugați a comunica firmei de semințe Edmund Mauthner c. și r. liferant de semințe diferența ce au observat între încolțirea semințelor. Firma Mauthner se roagă pe calea aceasta, ca înștiințările în privința aceasta, care le va folosi în interesul comun al agriculturii, să i-se trimită în rest-timp de 8 zile și prin carte de corespondențe.

Numărul nostru jubilar.

Ziua aparițiunii numărului jubilar al »Gazetei Transilvaniei« se va face cunoscută publicului cetitor în curând. — Observăm, că numărul jubilar va fi mult mai voluminos decât se proiectase la început și va cuprinde și numeroase ilustrațiuni.

Prețul numărului jubilar e stabilit pentru *Austro-Ungaria* cu 1 coroană și 50 bani, iar pentru *România și străinătate* cu 2 coroane (sau 2 Lei 50 bani) de exemplar.

Mărindu-se ediția suntem în pozițiune de a *primi abonamente în tot timpul până la aparițiune.*

Venitul curat din abonamente va intra la *fondul jubilar pentru ajutarea ziaristilor și a scriitorilor români dela noi.*

Canalizarea orașului Brașov.

(Instrucțiune.)

— Urmare. —

Dacă se intrunesc mai multe conducte suterane într'unul, atunci e consultat a face pe locul, în care se întâlnesc, un puț (Schacht) în beton, din care, în cazuri de astupare a vre-unuia din conductele intrunite, s'ar putea curăți conductul astupat.

Din același motiv e de recomandat a face la locuri potrivite țevi cu coperiș de curățit, atât în conductele principale, cât și în cele laterale precum și în țevile cadente. Tot cu scopul de a putea curăți conductele — în caz de astupare — se poate folosi în conductul principal imbutăcătura de adnecare.

Nainte de locul unde se varsă conductul curții în conductul de adnecare trebuie făcută pe locul propriu cu dimensiuni diametrice de 60 cm. și lățime și 90 cm. lungime un puț de revizuire pe fundul căruia trebuie să fie făcut un șantuleț de scurgere; scopul acestei construcții este, ca din aceasta fântână să se poată esopera curățirea conductelor în cas dacă vre-un conduct s'ar astupa.

Aceasta fântână se poate face mai ieftin din beton, cu pereți de 15 cm. de groși și cu coperiș tot de beton; și fiindcă aceasta fântână (Schacht) arare-ori ajunge a fi folosită, de aceea ea poate fi acoperită cu un fel oarșicare de pavagiu.

Adnecarea la conductul principal din curte a tuturor țevilor de ploaie din curte nu e neincunjurat de lipsă, afară de una, care trebuie să se facă pentru ventilarea conductului principal al curții; cu toate acestea însă este tare de recomandat logarea tuturor țevilor, pentru că prin aceea că toate țevile de ploaie sunt legate de conductul principal din curte, conductul curții după fiecare ploaie devine radical spălat și curățit și pentru că în timp de iarnă curtea este ferită de înghețul apei provenite de zăpadă.

În fiecare curte e bine să se aile un coasten îngropat în curte, ca să primească și să conducă mai departe orice apă ar ajunge să se verse în curte precum este

și apa de la țevile de ploaie, cari nu-s adnecate la conductul principal al curții.

Acest coasten ar servi și pentru susceperea apelor de clătit precum și pentru conducerea lor mai departe dacă în casă nu s'ar afla conducte speciale pentru apa de clătit.

Vărsarea sau conducerea apei de spălat în jgheburile din stradă sau vărsarea aceleia în coastenile din stradă — după cum s'au făcut până acuma — este oprită cu cea mai mare stricteță din cauză, că de aci încolo stradele trebuie să fie de tot curate.

(Va urma.)

Varietăți.

Mușuroile de furnici — compas sau busolă. În Australia nordică într'o vastă pustie nisipoasă furnicile își construiesc mușuroile de așa, încât aceste sunt înșirate dela Nord la Sud. Singuraticile mușuroile au lungime de câte 3—5 metri, iară lățimea lor abia atinge distanța de un singur metru. Ele ocupă de multe ori un teritoriu considerabil, fiind presărate din distanță în distanță — bine înțeles — separate unele de altele, în direcțiunea indicată. Ni se spune, că păstorii australieni, cari caută vase cu apă și verdeață în acoastă mare svântată — mare de nisip — se știu orienta, servindu-le mușuroile drept compas, care le arată în care direcțiune se găsește la un moment dat cu turmele lor.

Iată un mod natural de orientare, datorit acestor viețuitoare admirabile și din multe alte puncte de vedere.

ULTIME ȘTIRI.

Zürich, 25 Maiu. O scădere colosală de temperatură a readus iarna în Elveția. Termometrul, care alaltăeri după ameză mai arăta 28 grade, a scăzut la 3 grade. În toată Elveția centrală bântue viscolul ca în Decembrie. E un frig îngrozitor, stațiunilor climaterice sunt cuprinși de panică.

Viena, 25 Maiu. Impăratul n'a luat încă nici o hotărâre în ce privește demisia miniștrilor Aehrenthal și Schoenaich. Convingerea generală este că demisiile nu vor fi primite și că cei doi miniștri vor rămâne la postul lor.

Viena, 25 Mai. În cercurile politice de aici se spune că întrevăderea dela Reval, diutre monarhii Angliei și ai Rusiei, nu trebuie privită ca punctul unei noi acțiuni politice, într'u cât ea nu urmărește decât a se rupe cu o veche tradiție. Știrea întrevăderii a produs mare satisfacție în ambele țări. În Rusia s'a format o puternică opinie publică pentru crearea și menținerea bunelor raporturi cu Anglia și în Anglia, afară de oarecari excepții, opinia publică este deasemenea pentru întretinerea bunelor raporturi cu Rusia. Se naște acum întrebarea, dacă la această întrevădere va fi adus în discuție și planul reformelor din Macedonia. În cercurile diplomatice se crede, că în această privință nu e necesară o întrevădere, căci asupra reformelor din Macedonia se discută oricum și date fiind bunele dispoziții ce există în această privință atât la Petersburg cât și la Londra se va putea ajunge la o soluție în chestia largirii programului reformelor fără influența unor anumite momente personale.

Lemberg, 25 Maiu. Cererea atentatorului Sicynski de a se strămuta procesul său în altă parte din Galizia, a fost respinsă. Procesul lui va avea loc în Lemberg.

Milan, 25 Maiu. În apropiere de Piacenza a avut loc o groaznică nenorocire. Automobilul deputatului Marzotti s'a răsturnat aruncând în stradă pe cei ce se aflau într'insul. Consilierul de ambasadă rus contele Kafrist a fost ucis pe loc. Soția și flica sa precum și deputatul Marzotte sunt grav răniți.

Berlin, 25 Maiu. Ziarul „Lokal Anzeiger“ află din Bruxelles, că locul catastrofei este incunjurat de poliție pentru a-l feri de atacurile eventuale ale pungașilor de tot felul. Despăgubirea, pe care direcția căilor ferate belgiene va trebui să o plătească, se ridică la suma de 16 milioane de franci.

Magdeburg, 25 Mai. Ziarul „Magdeburger Zeitung“ află din Madrid că perechea regală spaniolă va pleca spre Viena la 16 August st. n. Drumul îl va face prin Paris și Berlin. La 20 August suveranii spanioli vor sosi la Viena pentru a felicita pe împăratul Francisc Iosif cu ocazia jubileului său.

Petersburg, 25 Maiu. Din ordinul țarului au fost confiscate memoriile decedatului general Linevici, deoarece cuprindeau destăinuirii senzaționale.

Insburck, 11 Mai. Din toate părțile Tirolului sosesc știri că un uragan puternic a pricinuit pagube enorme. La numărtoase clădiri acoperișurile au fost smulse. Teribil e timpul în Aachen.

Cărți noi.

În institutul de arte grafice „Minerva“ au apărut următoarele cărți frumoase:

N. Dunăreanu. „Răsplată“ (nuvele). Prețul cor. 1.50.

I. L. Caragiale. „Momente, Schițe, Amintiri“. Prețul cor. 2.—.

Maria Baiulescu. „Extaz“ (poezii). Prețul cor. 1.50.

M. Sadoveanu. „Dureri înăbușite“ ediția II. Prețul cor. 2.—.

Adina Gr. Olănescu. „Cugetări“. Prețul cor. 1.50.

Guy de Maupassant. „O viață“ (umil l adevăr) traducere de Em. Gârleanu. Prețul cor. 2.—.

Cor. Moldovan. „Cântarea cântărilor“. Prețul cor. 1.—.

Se pot procura și prin librăria „Gazetei Transilvaniei“ în Brașov și a se adauge la fiecare porto 10 bani.

Maxime și cugetări.

În vorbă multă greșelile nu lipsesc.

Celce râde de cel sărac, își bate joc de Creatorul său.

Nu te lăuda cu ziua de mâne, căci nu știi ce poate aduce o zi.

O singură dată trăiești în lume.

Faptele și suferințele, ele singure zăbovesc cursul vieții noastre.

Trândăvia este prostia corpului. Proștia — trândăvia sufletului.

Sigură este numai calea strămtă a datoriei.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Victor Branișce.

Wällischhof,

sanatcriu aranjat — după sistemul Dr. Lahmann — cu toate întocmirile moderne ale terapiei fizicale și dietetice; 1/2 oră depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Posta și telegraf: Maria-Enzensdorf bei Wien.

Cu deslușiri și prospecte stă la dispoziție direcțiunea și medicul șef al sta bilimentului:

Dr. Marius Sturza.

Sé capetă pretutindenî

Kalodont

Cremă de dinți indispensabilă conservă dinți curați, albi și sănătoși.

